

REMISSYTTRANDE

2020-05-13

Dnr 0162/20

Er referens: Fi2020/02127/S1

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande över promemorian Förordningsändringar för att motverka fusk med stöd vid korttidsarbete

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade promemoria på remiss och lämnar följande yttrande. Brå tillstyrker samtliga förslag. Det är viktigt att motverka fusk med dessa stöd och det är av avgörande betydelse att Tillväxtverket – givet det mycket stora inflödet av ärenden – får in så många som möjligt av de signaler om misstänkt fusk som fångas upp av andra relevanta aktörer i samhället. För att det ska vara möjligt menar Brå att fler bör omfattas av underrättelseskyldigheten. Brå diskuterar också förslagen, utifrån kunskap om ekonomisk brottslighet och välfärdsbrott.

Fler bör omfattas av underrättelseskyldighet

Brå vill tillägga att man bör överväga om inte listan på myndigheter som föreslås omfattas av underrättelseskyldighet vid stöd för korttidsarbete borde vara längre. Bestämmelsen har utformats med avseende på lagen (2006:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. I den lagen ingår kommunerna, då med särskild tanke på socialtjänsten. I fallet med korttidsarbete besöker kommunerna företag inom sin tillstånds- och tillsynsverksamhet – med andra ord yrkesgrupper som alkoholhandläggare, tobakshandläggare, livsmedels- och miljöinspektörer etc. Troligen har vissa inspektioner skjutits på framtiden till följd av covid-19 situationen, men det är inte orimligt att tro att inspektioner kan ske under tiden stöden gäller och att man där gör iakttagelser som kan tyda på överutnyttjande eller bedrägerier. De arbetar också nära det lokala näringslivet och kan få impulser därför. Även Arbetsmiljöverket bör omfattas av liknande skäl. Ytterligare en tänkbar myndighet är Bolagsverket, som kan upptäcka målvakter och andra signaler om ekonomisk brottslighet i sin handläggning. Slutligen bör man beakta om även länsstyrelserna ska omfattas. De har visst tillsynsansvar, och flera länsstyrelser hanterar statlig lönegaranti. Även om det är konkursförvaltare som fattar besluten kan signaler om oegentligheter ändå framkomma inför utbetalning, och att kontakta Tillväxtverket kan vara ett väl långt steg för konkursförvaltarna.

Till detta kommer att det finns andra aktörer som kan ha kunskap om överutnyttjande och bedrägerier. De kan knappast räknas upp i en förordning eller formellt ges underrättelseskyldighet, men det är viktigt att Tillväxtverket har en tydlig ingång för tips som kan komma från sådana aktörer, exempelvis fackliga organisationer. Det ligger i sakens natur att arbetstagare – även när de inte själva tjänar på brottsligheten – kan vara ovilliga att underrätta myndigheterna när deras arbetsgivare gör fel. Brå har undersökt detta närmare i rapporten Tystnadskulturer (Brå 2019:10) och konstaterat att det i vissa fall finns starka skäl för tystnad, inte minst rädsla för att bli utfryst på arbetsplatsen, få dåliga referenser eller ett dåligt rykte inom sin bransch etc. Samtidigt kan ekonomisk brottslighet hos arbetsgivaren skava på det egna samvetet och göra att man berättar för någon annan man har förtroende för, inte minst om det gäller att rikta fokus mot systemfel och regler som ofta utnyttjas.

Viktigt med konsekvensanalyser av systemet som helhet

Av naturliga skäl uppstod behovet av stöd vid korttidsarbete plötsligt och akut i och med covid-19-pandemin. Åtgärder som omfattar utbetalningar eller skattereduktioner bör tas fram med riskanalyser och konsekvensanalyser som minskar risken för överutnyttjande och direkt brottslighet. Med andra ord – om pengar ska betalas ut – bör placeringen av utbetalningarna och frågor om informationsutbyte tas med redan från början. Brå vill därför särskilt understryka vikten av att de föreslagna förändringarna genomförs så snart som möjligt. Det finns också uppenbara risker för glapp i lagstiftningen där inga myndigheter genomför kontroller och kan slå larm om brottslighet. För att dessa system inte ska ha sämre skydd mot ekonomisk och organiserad brottslighet kan man använda en analysmetod som kallas crime proofing (se exempelvis Savona 2017, Morganti, Favarin och Andreatta 2020). Om risker för brott beaktas redan i utformningen effektiviseras arbetet med att motverka brott i efterhand.

Detta yttrande avges av generaldirektör Kristina Svartz efter föredragning av biträdande enhetschefen Johanna Skinnari. Vid den slutliga handläggningen har även enhetsrådet Fredrik Marklund deltagit.

Kristina Svartz

Johanna Skinnari